ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДОЗРЮВАНОГО (ОБВИНУВАЧЕНОГО)[1]

Керевич О. В.

Реферат. Керевич О. В. аналізує законодавчі та практичні особливості призначення судових експертиз для встановлення індивідуально-психологічних особливостей підозрюваного (обвинуваченого) за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р. Вихідна теза статті полягає в тому, що чинне процесуальне регулювання цих експертиз неповне, а прогалини безпосередньо зачіпають права та законні інтереси осіб із вадами психіки. Оскільки примусове психіатричне обстеження обмежує гарантовану ст. 29 Конституції України недоторканність особи, для нього потрібні достатні фактичні та правові підстави. Проаналізовано положення КПК щодо обов'язкового залучення експерта для визначення психічного стану особи, норму ст. 486 КПК про комплексну психолого-психіатричну експертизу неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, Закон України «Про судову експертизу», постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, від 07.02.2003 № 2, від 16.04.2004 № 5 і від 15.05.2006 № 2, а також наукові позиції, зокрема виокремлені В. Г. Гончаренком підстави призначення психіатричної експертизи. Серед підстав для комплексної психолого-психіатричної експертизи названо молодий вік, низький рівень інтелектуального розвитку, недостатнє володіння мовою та особливості характеру. Автор критикує те, що ст. 486 КПК поширюється лише на неповнолітніх підозрюваних і обвинувачених, а не на інших учасників, зокрема потерпілих, і що кодекс не визначає первинної, додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертиз, статусу кожного з експертів і порядку оформлення їхніх висновків. Окремо оцінено законопроєкт № 2615а від 18.07.2013, що пропонував зробити таку експертизу обов'язковою у провадженнях щодо тяжких і особливо тяжких насильницьких злочинів. Визнаючи її корисність для справедливого судового розгляду та призначення покарання, Керевич О. В. погоджується з критиками: загальна обов'язковість подовжить розслідування, збільшить видатки й потребуватиме окремого штату експертів-психологів у державних установах. Висновок статті: експертизу слід призначати лише тоді, коли цього вимагають конкретні обставини справи, а законодавство потребує уточнення щодо комплексних експертиз і захисту неповнолітніх учасників.

Ключові слова: кримінальне провадження, індивідуально-психологічні особливості, судово-психологічна експертиза, судово-психіатрична експертиза, комплексна психолого-психіатрична експертиза, підозрюваний, обвинувачений, неповнолітній, Кримінальний процесуальний кодекс України, законопроєкт № 2615а.

Specific Features of Ordering Forensic Examinations to Establish the Individual Psychological Characteristics of a Suspect (Accused)

Kerevych O. V.

Abstract. The 2012 Criminal Procedure Code of Ukraine broadened the use of special knowledge in criminal proceedings but left gaps in the regulation of examinations aimed at establishing a suspect's or an accused person's individual psychological characteristics, gaps that affect the rights of persons with mental disorders. Kerevych O. V. examines the legislative and practical aspects of ordering such examinations. Since compulsory psychiatric assessment restricts the inviolability of the per-

son guaranteed by Article 29 of the Constitution, it requires sound factual and legal grounds. The analysis covers the Code's provisions on mandatory engagement of an expert to determine a person's mental state, Article 486 on complex psychological and psychiatric examination of juvenile suspects and accused persons, the Law on Forensic Examination, four resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine (1997–2006) and scholarly views, including Honcharenko's grounds for ordering psychiatric examination. Young age, low intellectual development, poor command of the language and character traits are named as grounds for a complex examination. The author criticises Article 486 for covering only juvenile suspects and accused persons and not victims, and notes that the Code does not define primary, additional, repeat, commission and complex examinations or the status of each expert. Draft Law No. 2615a of 18 July 2013, which would have made such examinations mandatory in cases of grave violent crimes, is assessed critically: a blanket rule would lengthen investigations, raise costs and require new staff psychologists. The author concludes that the examination should be ordered only where the circumstances of the case require it.

Keywords: criminal proceedings, individual psychological characteristics, forensic psychological examination, forensic psychiatric examination, complex psychological and psychiatric examination, suspect, accused, juvenile, Criminal Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Керевич О. В. Особливості призначення судових експертиз для встановлення індивідуально-психологічних особливостей підозрюваного (обвинуваченого). Вісник кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 31–36.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 04.06.2021.*

References

1. Kerevych O. V. Osoblyvosti pryznachennia sudovykh ekspertyz dlia vstanovlennia indyvidualno-psykholohichnykh osoblyvostei pidozriuvanoho (obvynuvachenoho) [Specific Features of Ordering Forensic Examinations to Establish the Individual Psychological Characteristics of a Suspect (Accused)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5109-kerevich-o-v-osoblivosti-priznachennya-sudovikh-ekspertiz-dlya-vstanovlennya-individualno-psikhologichnikh-osoblivostej-pidozryuvanogo-obvinuvachenogo (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Kerevych O. V. Osoblyvosti pryznachennia sudovykh ekspertyz dlia vstanovlennia indyvidualno-psykholohichnykh osoblyvostei pidozriuvanoho (obvynuvachenoho) [Specific Features of Ordering Forensic Examinations to Establish the Individual Psychological Characteristics of a Suspect (Accused)]. Visnyk kryminalnoho sudochynstva. 2015. № 2. S. 31–36. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2015_Kerevuch.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].